

Profily povolání v pracovních podmínkách: určení skupin s vícečetným znevýhodněním

Shrnutí

Úvod

Tato zpráva vychází z pátého průzkumu pracovních podmínek v Evropě (EWCS) a jejím cílem je určit v Evropě povolání, která se potýkají s vícečetným znevýhodněním, kvůli nimž je obtížné na těchto pracovních místech setrvat. Hlavními nástroji využívanými v rámci této analýzy jsou indexy kvality pracovních míst, jako jsou výdělky, vyhlídky, pracovní doba a vnitřní kvalita pracovních míst, sestavené Greenem a Mostafou na základě pátého průzkumu pracovních podmínek v Evropě.

Povolání s trvale nízkou kvalitou pracovních míst jsou označována jako „povolání s vícečetným znevýhodněním“. Taková povolání vykazují poměrně nízké hodnocení u všech čtyř ukazatelů kvality pracovních míst: výdělků, pracovních a kariérních vyhlídek, pracovní doby a vnitřní kvality pracovních míst.

Posuzuje se rovněž vztah mezi strukturálními charakteristikami pracovní síly (složením z hlediska pohlaví, věku, vzdělání a hospodářského odvětví) a kvalitou určitého povolání a probírají se zde také rozdíly mezi specifickými typy zaměstnanců.

Politické souvislosti

Vytvoření více pracovních míst s vyšší kvalitou po celé Evropě a zároveň zlepšení kvality pracovních míst a zajištění lepších pracovních podmínek je klíčovou prioritou evropské strategie zaměstnanosti a strategie Evropa 2020. Cílem zlepšení pracovních podmínek je navíc podpořit delší pracovní život a udržitelnější práci a zaměstnanost.

Tato analýza je důležitá v kontextu diskuse o sociálních nerovnostech, a zejména o sociálních klíčových faktorech zdraví. Je užitečná také v rámci diskuse o zvyšování

věkové hranice pro nárok na státní důchod, a to zejména v okamžiku, kdy vezmeme v potaz jeden z argumentů proti zvyšování důchodového věku, totiž obtížnost práce v některých povoláních. Analýza je taktéž užitečná pro posuzování strukturálních změn evropského trhu práce.

Analýza doplňuje výsledky průzkumu pracovních podmínek v Evropě tím, že usnadňuje porozumění tomu, co je zapotřebí učinit ke zvýšení míry zapojení a zlepšení kvality života. Ve zprávě se neanalyzuje pouze jeden či více konkrétních aspektů pracovních podmínek, ale namísto toho se zaměřuje na různé skupiny pracovníků, které by mohly potřebovat politiky uzpůsobené ke konkrétnímu řešení znevýhodnění, jimž pracovníci čelí.

Klíčová zjištění

Analýza potvrdila, že různá povolání jsou vystavena různým pracovním podmínkám a vykazují různou kvalitu pracovních míst.

Mezi různými skupinami povolání existují značné rozdíly, co se týče výdělků, pracovních a kariérních vyhlídek, pracovní doby a vnitřní kvality pracovních míst. Rozdíly mezi povoláními navíc často souvisejí s úrovní kvalifikace požadovanou pro plnění úkolů a povinností. Pracovníky v povoláních, která vyžadují vyšší úroveň kvalifikace (např. vedoucí a řídicí pracovníci, specialisté a technici), lze mnohem častěji nalézt na vrcholu žebříčku kvality pracovních míst, kdežto středně kvalifikovaní manuální pracovníci (např. kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství, řemeslníci a pracovníci v příbuzných oborech, obsluha přístrojů a zařízení) a nekvalifikovaní pracovníci se pravděpodobněji budou nacházet ve spodní polovině žebříčku.

Pracovníci v manuálních povoláních střední úrovně kvalifikace a pracovníci v málo kvalifikovaných povoláních si vedou nevalně, pokud jde o výdělky, vyhlídky a vnitřní kvalitu pracovních míst, a vykazují také poměrně nízkou úroveň jak fyzické, tak i duševní pohody. Kvalita pracovní doby je však u nich obvykle dobrá. Pracovníci na vysoce kvalifikovaných pozicích oproti tomu vykazují poměrně dobrý výsledek u všech ukazatelů kvality pracovních míst, s výjimkou pracovní doby.

Průměrná úroveň výdělků mezi jednotlivými skupinami povolání plynule klesá, od vysoce kvalifikovaných povolání přes středně kvalifikovaná až po málo kvalifikovaná, která vykazují poměrně nízké průměrné hodnoty. Specialisté a vedoucí a řídicí pracovníci vykazují nejvyšší výdělky, kvalifikovaní pracovníci v zemědělství nejnižší. Specialisté, vedoucí a řídicí pracovníci a technici také vykázali nejlepší vyhlídky, horší výsledek byl u středně kvalifikovaných služeb a manuálních prací a u pomocných a nekvalifikovaných pracovníků. U vysoce kvalifikovaných povolání je také nejlepší vnitřní kvalita pracovních míst. Jediným faktorem, který nemá jednoznačnou souvislost s úrovní kvalifikace, je pracovní doba. Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci a kvalifikovaní pracovníci v zemědělství udávají poměrně podobné úrovně kvality pracovní doby jako pracovníci ve vysoce kvalifikovaných povoláních.

Mezi povolání, která u všech čtyř ukazatelů kvality pracovních míst (výdělky, vyhlídky, pracovní doba a vnitřní kvalita pracovních míst) získala nízké ohodnocení, patří pracovníci informačních služeb; stavebnictví; zpracování potravin; obsluha stacionárních strojů a zařízení; pomocní pracovníci a pomocní pracovníci při přípravě jídla. Mezi povolání, která získala vysoké hodnocení, patří zákonodárci, vysocí státní úředníci a nejvyšší představitelé společností; vedoucí a řídicí pracovníci v oblasti ubytovacích a stravovacích služeb, prodeje a ostatní vedoucí a řídicí pracovníci; specialisté v oblasti vědy a techniky a specialisté v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Analýza rovněž ukázala, že nerovnosti mezi povoláními mohou být někdy spjaty s individuálními charakteristikami pracovní síly, nikoli jen s pracovními podmínkami. Bylo zjištěno, že u mladých pracovníků je zaměstnání s vícečetným znevýhodněním pravděpodobnější než u pracovníků ve věku 50 a více let. Pracovní místa s vícečetným znevýhodněním jsou také nejpravděpodobnější u méně vzdělaných zaměstnanců.

Odchytky u téměř všech ukazatelů kvality pracovních míst ukazují, že je zapotřebí dále prozkoumat rozdíly mezi zeměmi a nastavení vnitrostátních trhů práce, jelikož rozdíly mezi zeměmi by mohly naznačovat, že v členských státech jsou ke zlepšování kvality pracovních míst nutné odlišné politické přístupy.

Politické ukazatele

Dle evropských politických činitelů je nutno dát práci většímu počtu mladých lidí a tato situace se již intenzivně řeší. Analýza však podává znepokojivý obraz mladých pracovníků, kterým hrozí pracovní místa s vícečetným znevýhodněním. To znamená, že určité skupiny pracovníků ve zranitelné situaci (např. mladší pracovníci) by mohly potřebovat politická opatření šitá na míru. Další naléhavou úlohou pro politické představitele EU je napravení nerovnosti povolání související s úrovní kvalifikace, protože se předpokládá, že vystavení vícečetným znevýhodněním na pracovišti bude mít negativní dopad na zdraví pracovníků, což v konečném důsledku ovlivňuje jejich schopnost zůstat v zaměstnání.

Jak na evropské, tak na vnitrostátní úrovni se v rámci jednotlivých odvětví organizují a zavádějí četné zásahy ke zlepšení pracovních podmínek. Toto je velmi důležité pro jakoukoli snahu o zlepšení pracovních podmínek v povoláních s vícečetným znevýhodněním, protože skupiny povolání nejsou napříč odvětvími v Evropě rozloženy rovnoměrně. V některých odvětvích je podíl specifických povolání znatelně vyšší (např. více než 47 % pracovníků ve stavebnictví tvoří řemeslníci a kvalifikovaní pracovníci na stavbách a více než 47 % zaměstnaných v odvětví dopravy tvoří řidiči a obsluha pojezdných zařízení).

Další informace

Zprávu „Occupational profiles in working conditions: Identification of groups with multiple disadvantages“ (Profily povolání v pracovních podmínkách: určení skupin s vícečetným znevýhodněním) naleznete na adrese <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1413.htm>

Pokud si přejete získat další informace, obraťte se na Gijse van Houtena, vedoucího výzkumu, prostřednictvím adresy gvh@eurofound.europa.eu.